

Posudek diplomové práce Barbory Hřídellové *Učitelé příbramských základních škol v období tzv. normalizace a transformace.* Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2021.

Barbora Hřídellová předkládá k obhajobě diplomovou práci, v níž na příkladě příbramského regionu zachycuje některé aspekty profesního života učitelek a učitelů v období tzv. normalizace a transformace. Práce má standardní strukturu, autorka postupuje od širšího úvodu k metodologii a stručné reflexi historického kontextu, aby do tohoto pomyslného rámu následně zasadila vlastní vyprávění, tedy vzpomínky učitelek a učitelů na jejich pracovní (a někdy také mimopracovní život) v uplynulých dekadách. Časové vymezení práce, jež zahrnuje období tzv. normalizace i éru transformační po roce 1989 je pak vhodné k tomu, aby mohly být komparovány vzpomínky a osudy v obou těchto obdobích, což se autorce v některých částech daří.

Již z obsahu je na první pohled zřejmé, že autorka věnovala velkou pozornost a péči metodologickým aspektům práce. Výzkum je primárně postaven na jejím vlastním orálněhistorickém výzkumu, autorka však provedla rešerši i dalších pramenů a ty, jež byly dostupné, do projektu zařadila (typicky školní kroniky). Samotný orálněhistorický výzkum byl proveden dle standardů metody, a v textu je velmi dobře prezentován.

V této souvislosti považuji za nejzdařilejší část, která se týká jednak etiky výzkumu, jednak interakcí s narátorkami, potažmo narátory, reflexe a interpretace (ne)ochoty se projektu účastnit. Diplomantka oslovila dvacet ředitelů a ředitelky základních škol v Příbrami a blízkém okolí a na její prosbu reagovaly jen dvě a ty zřejmě z toho důvodu, že autorku osobně znají. Lze se jen domnívat, zda tato neochota pramenila z enormní kapacitní zátěže a stresu, který ředitelky a ředitelé základních škol dlouhodobě zažívají, nebo z obav, aby se o škole „moc nemluvalo“, osobní neochoty nebo jiných důvodů. Diplomantku však tento neúspěch neodradil, po dalším zúžení výběru oslovila „napřímo“ zhruba třicet učitelek a učitelů a nakonec realizovala rozhovory s devíti z nich. Jejich profesní dráha nicméně pokrývá nejrůznější typy základních škol, včetně specializovaných (viz s. 22), takže vzorek zachycuje v poměrně velké šíři pluralitu možných zkušeností a názorů. Pasáž věnovaná samotné realizaci rozhovorů pak svědčí jak o zaujetí tématem, tak o velmi dobrém zvládnutí metody i respektu k narátorkám a narátorům. Část věnovaná etice výzkumu navíc ukazuje, jak složité někdy vedení rozhovoru může být. (s. 32–33). Velmi otevřeně a nikoli jen formálně pak autorka zachycuje také určitá etická dilemata, jež přinášela její „insiderská“ pozice ve výzkumu.

Po rozsáhlém metodologickém zakotvení výzkumu následuje část věnovaná historickému kontextu – nejprve oblasti školství, posléze samotnému regionu. V rámci obhajoby bych autorku požádala o dovysvětlení tvrzení, jež zasadila do období tzv. normalizace: *I přes onu ideologickou zátěž a atmosféru vnímané nesvobody si československé školství dokázalo udržet velmi solidní úroveň, srovnatelnou se „západním světem.“* Zajímala by mě zejména základní kritéria tohoto (sebe)hodnocení (či informace, zda se jedná o subjektivní hodnocení), případně reflexe tohoto názoru v rámci osobních zkušenosti. Tvrzení mi přijde zajímavé, možná kontroverzní, zvláště ve světle potřeby změny celkového charakteru školství po roce 1989 (s. 43).

Druhá část práce pak nabízí interpretaci hlavních tematických okruhů, jak vyplývají ze samotného zadání – tedy postižení nejrůznějších aspektů učitelské profese v daném regionu a „v průběhu času“. Text je zde bohužel hodně popisný, hojně prokládán přímými citacemi z rozhovorů na úkor vlastních závěrů autorky. Na druhé straně diplomantka rozhovory využívá velmi efektivně, takže – i když spíše ústy narátorek a narátorů – je obraz profese napříč „časem“ poměrně plastický a přináší mnoho zajímavých postřehů. Textu by rozhodně prospěla větší provázanost (a možná také polemika) s relevantními současnými pracemi, z nichž vychází i diplomantka – tedy publikace Dany Mooree a autorského kolektivu Zounek/Šimáně/Knotová. Musím však zmínit, že v závěru práce diplomantka nabízí pasáž věnovanou tématu „učitelky a učitelé v dobách krize“ (od s. 88), kde rozhodně prokázala schopnost samostatného zpracování tématu a do velké míry také interpretační dovednosti. Z hlediska formálního, jazykového a stylistického text nevykazuje vážnější nedostatky.

Diplomovou práci rozhodně doporučuji k obhajobě, s hodnocením 1-2 (výborně-velmi dobře). Konečné hodnocení by mělo odrážet posudek oponenta a výkon diplomantky při obhajobě.

Lenka Krátká

26. 8. 2021